

آثار فرهنگی و اجتماعی انس با قرآن کریم

محدثه ابراهیمی^۱

چکیده

یکی از مسائل امروزی مهم در جوامع اسلامی موضوع انس با قرآن است. انس با قرآن شیوه های گوناگونی دارد از جمله: تلاوت، روخوانی، حفظ، فهم مفاهیم و در ادامه عمل به معارف قرآنی در جریان زندگی است. قرآن بهترین مونس انسان در تنهایی ها و نگرانی ها است که جلوه ای از علم و حکمت پروردگار و نشانگر عظمت خداوند متعال است. قرآن حقیقتی است که برای انسان طراحی شده و با ساختار وجودی انسان ارتباط مستقیم دارد. انس با قرآن همراه شدن با گنجینه بی پایان و در اختیار داشتن برنامه جامع و کامل برای یک زندگی سعادتمندانه است. هدف این پژوهش بیان آثار فرهنگی و اجتماعی بدست آمده از طریق انس با قرآن کریم است. روش انجام پژوهش از نوع کیفی و از جمله مطالعات کتابخوانه ای به شمار آید و به صورت توصیفی - تحلیلی به بررسی موضوع پرداخته شده است. این پژوهش با استفاده از آیات، روایات و بیانات رهبری به بررسی آثار فرهنگی و اجتماعی انس با قرآن پرداخته است.

کلید واژه ها:

آثار اجتماعی، آثار فرهنگی، انس، انس با قرآن، قرآن

^۱ - دانش آموخته سطح ۲، حوزه علمیه سید الشهدا، www.ebrahimimohadeseh98@gmail.com

مقدمه

قرآن کتاب الهی و پیام روشنی است که همه انسان ها را به درستی و رستگاری دعوت میکند. انس و ارتباط با قرآن کریم از مسائل مهم مکتب اسلام بوده که همواره پیشوایان دینی بر آن تاکید داشته اند. انس با قرآن کریم آثار چند بعدی بر زندگی انسان دارد، از جمله آثار فرهنگی و اجتماعی. عمل به مضامین و دستورات این کتاب آسمانی زمینه هدایت و عزتمندی افراد و جامعه را فراهم می کند.

انسان امروزی در احاطه مشکلات روحی و جسمی است و همواره نیازمند ارتباط با کسی است که او را به آرامش برساند. قرآن کریم همراهی است که در همه شرایط زندگی انسان میتواند بهترین همراه او باشد، قرآن برنامه ای جامع برای زندگی و هدایت انسان دارد و معارف بلند آن مانند دارویی برای درد های انسان عمل میکند ، پس بر انسان لازم است که با این کتاب آسمانی انس گیرد و آن را راهنمای خود برای هدایت قرار دهد. امروزه از پدیده های آشکار در جامعه اسلامی دوری از انس و ارتباط با قرآن کریم است که منجر به عدم بهره گیری کاربردی از مفاهیم قرآنی در متن زندگی مردم شده است. درسبک زندگی جدید انسان ها نقش قرآن به عمد یا به سهو به سایه رانده شده است و با اینکه دسترسی آسان به قرآن کریم دارند اما با این وجود افراد اندکی در برنامه زندگی خود زمانی را به انس با قرآن اختصاص میدهند. یکی از راه های رفع این مشکل زمینه سازی فرهنگ انس بیشتر با قرآن کریم و آشنایی با آثار و برکات این انس و ارتباط است.

پرسش اصلی مطرح شده در این پژوهش عبارت است از اینکه آثار فرهنگی و اجتماعی انس با قرآن کریم چیست؟ محقق با مراجعه به آیات، روایات و بیانات رهبری به این سوال پاسخ میدهد.

در رابطه با پیشینه انس با قرآن کریم و آثار فرهنگی واجتماعی آن آثاری از جمله کتاب، پایان نامه، مقاله نوشته شده است که به صورت مستقیم یا غیر مستقیم با موضوع پژوهش در ارتباط اند که به آنها اشاره میشود، از جمله : ۱) کتاب «انس با قرآن کریم»، تألیف: محمد علی رضایی اصفهانی ۲) کتاب «انس با قرآن از دیدگاه آیات و روایات»، تألیف: نجمه سادات میر غفوریان ۳) پایان نامه «آثار مراتب انس با قرآن کریم»، نویسنده: حسین ولایتی ۴) مقاله «آثار دنیوی و اخروی انس با قرآن»، نویسنده سعید آذری ۵) مقاله «مفهوم انس با قرآن و آثار آن در سبک زندگی انسان»، نویسنده: خدیجه بنام، نوروز امینی.

وجه تمایز نوشتار حاضر با پژوهش های مذکور این است که در این نوشتار آثار فرهنگی انس با قرآن هم مورد بررسی قرار می گیرد.

۱. مفهوم شناسی

در این قسمت واژگان مهم پژوهش از نظر لغوی و اصطلاحی بررسی می شوند

۱-۱. آثار:

آثار جمع واژه "اثر" و در لغت به معنای نشانه است. در اصطلاح بطور کلی عبارت است از علامت و نشانه ای که از چیزی یا کسی باقی خواهد ماند خواه بنائی باشد یا دینی یا بدعتی یا جای پائی و یا غیر از اینها.^۱

۱-۲. انس:

^۱ - قرشی بنابی، قاموس قرآن، ج ۱، ص ۲۲.

انس در لغت : به معنای الفت^۱، خوگرفتن، همخویی، همدمی، خرمی^۲، ضد توحش و وحشت است و سکون قلب است. انس در اصطلاح عبارت است از : التذاذ باطن بمطالعه کمال محبوب^۳.

۱-۳. قرآن:

قرآن در لغت: قرآن از ریشه "ق ر ء" و به معنای گرد آوری و ضمیمه کردن یا نزدیک ساختن برخی اجزای چیزی به چیز دیگر است، چون آیات و سوره های قرآن نیز به یکدیگر ضمیمه و در قالب یک کتاب، گرد آوری شده و با هم ارتباط دارند یا هنگام قرائت و ترتیل، حروف و کلمات آن کنار یکدیگر جمع میشوند و دنبال هم می آیند یا آثار و نتایج کتاب های مقدس پیشین را در خود جمع کرده است.

قرآن در اصطلاح : نام کتاب آسمانی است که از سوی خدای والا و به وسیله جبرئیل امین، برقلب و زبان پیامبر اکرم (ص) و برای هدایت انسان ها نازل گشته است. خدای رحمان ، تمامی خواسته های درونی انسان را به صورت کتابی مدوّن به نام قرآن بیان کرده و شرط تزکیه و بالندگی وی را عمل به دستور های این کتاب دانسته است.^۴

۱-۴. انس با قرآن:

^۱ - قرشی بنابی ، قاموس قرآن ، ج ۱ ، ص ۱۳.

^۲ - عمید ، فرهنگ لغت عمید ، ذیل واژه انس.

^۳ - سجادی ، فرهنگ معارف اسلامی، ج ۱، ص ۳۱۴.

^۴ - جوادی آملی ، قرآن میزان شناخت قرآن ، ص ۱۸-۱۹.

انس با قرآن به معنای نزدیکی و قرابت فرد و جامعه در وجوه مختلف آن به کتاب الهی است. این وجوه قرابت براساس سطح دانایی و توانایی فرد یا جامعه می تواند به شکل هایی همچون تلاوت ، قرائت ، مطالعه معنا ، تدبیر و تفکر شخصی در معانی آیات ، گوش فرا دادن ، شرکت در مجالس و محافل قرآنی و امثالهم ظهور و بروز یابد. براساس این تعریف می توان بیان نمود؛ انس باقرآن نوعی ارتباط عاطفی و قلبی بین فرد به عنوان گیرنده پیام و پروردگار به عنوان فرستنده پیام ایجاد می کند که زمینه را برای گام های اصلی شامل فهم ، تعمیق ، اثر پذیری ، اجرا و ترویج پیام فراهم می سازد.^۱

۳. اهمیت انس با قرآن

انسان همواره برای رسیدن به سعادت و موفقیت درزندگی فعالیت می کند. بدون داشتن برنامه منظم این تلاش انسان به ثمر نمی نشیند. قرآن در بردارنده اصول و قوانین زندگی انسان هاست، دین مبین اسلام سعادت زندگی انسان را فراهم و ضمانت می کند و این سعادت را از طریق قرآن کریم به مسلمانان می رساند.^۲

قرآن کریم کتابی جامع است که هرآنچه برای راهنمایی و سعادت دنیا و آخرت انسان نیاز هست در آن وجود دارد و انسان را به آن رهنمود می کند تا او را به کمال برساند ، در آیه شریفه « إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ ...» بی تردید این قرآن به استوار ترین آیین هدایت میکند...^۳ هم به آن اشاره میکند ، یعنی روح آدمی را به شایسته ترین صورت پرورش می دهد ، مطالب سود بخش و مسائل خردمندانه را به او می فهماند و

^۱ _ ابراهیمی کوشالی ، نظام صحیح حرکت منطقی از انس با قرآن تا تمدن نوین اسلامی، ص ۱۷-۱۸.

^۲ _ طباطبایی ، قرآن در اسلام ، ص ۳-۴.

^۳ _ اسراء: ۹.

آوردند، سراسر هدایت و رحمت است.^۱ برنامه ای که قرآن نمایش می‌دهد قابل فهم، بدون پیچیدگی، بی واسطه و روشن است، مسیری هم که به سوی آن راهنمایی میکند تکامل آفرین و پرورش دهنده بعد معنوی و مادی انسانی است.^۲

پیامبر اکرم می فرمایند: «القرآن هدی من الضلاله و تبیان من العمی و استقاله من العثره و نور من الظلمه قرآن راهنمایی و هدایت است در گمراهیها و بیانگر و روشنی‌بخش است از کوری و سبب گذشت از لغزشها و نور و روشنایی در تاریکی‌هاست...»^۳

نتیجه گیری

جوامع انسانی امروزه نیازمند انس گرفتن با قرآن کریم هستند اگر در جامعه ای روح قران حاکم شود و به دستورات آن توجه گردد، حتما آن جامعه، الهی و نورانی میشود. مفاهیم و معارف قرآن کریم تربیت کننده و هدایتگر هستند. قرآن کتابی است که بهترین زندگی همراه با سعادت جاودانه در پرتو آن تحقق می یابد. انس با این کتاب آسمانی آثار بسیاری در فرهنگ و اجتماع انسانها دارد.

برخی از آثار فرهنگی انس با قرآن کریم عبارتند از: (۱) ایجاد فرهنگ تفکر و تدبیر در معارف قرآنی (۲) ارائه تصویر خوشایند از دین (۳) دستیابی به الگوهای تربیتی (۴) مقابله با تهاجم فرهنگی (۵) ترویج برنامه های قرآنی و تولید محصولات قرآنی.

^۱ _اعراف: ۵۲.

^۲ _فرقانی، قرآن در قرآن، ص ۱۵.

^۳ _کلینی، ترجمه و متن اصول کافی ف جلد ۴، ص ۵۳۸، ح ۳۴۶۶.

برخی از آثار اجتماعی انس با قرآن کریم عبارتند از: (۱) تأمین امنیت و آرامش (اجتماعی، اخلاقی، روانی) (۲) عزت اجتماعی (۳) توانگری و بی نیازی (۴) حیات بخشی (۵) راهنمایی جامعه.

فهرست منابع

*قرآن کریم، ترجمه حسین انصاریان

*نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی

۱- ابراهیمی کوشالی، حسین، نظام صحیح حرکت کنطقی از انس با قرآن تا تمدن نوین اسلامی، قم: مؤسسه شهید کاظمی، چاپ اول، ۱۳۹۴هـ. ش.

۲- جوادی آملی، عبدالله، قرآن میزان شناخت قرآن، محقق: ابراهیمی، احسان، قم: مرکز نشر اسراء، چاپ هفتم، ۱۳۹۳هـ. ش.

۳- رضایی اصفهانی، محمد علی، تفسیر قرآن مهر، قم: انتشارات پژوهش های تفسیر و علوم قرآنی، چاپ اول، ۱۳۸۷ هـ. ش.

۴- _____، انس با قرآن کریم، انتشارات پژوهش های تفسیر و علوم قرآنی، چاپ اول، ۱۳۹۶ هـ. ش.

۵- _____ و دیگران، پرسش و پاسخ های قرآنی جوانان - قرآن و علوم اسلامی، قم: نسیم حیات، چاپ دوم، ۱۳۹۳ هـ. ش.

۶- عسجادی، جعفر، فرهنگ معارف اسلامی، بی جا، انتشارات کومش، -، بی تا.

۷- طباطبایی، محمدحسین، قرآن در اسلام، مصحح: بهبودی، محمدباقر، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ اول، ۱۳۷۳ هـ. ش.

۸- عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: میلاد نور، چاپ اول، ۱۳۸۹ هـ. ش.

۹- فرقانی، حیدر، قرآن در قرآن، بی جا: مرکز تحقیقات اسلامی معاونت آموزشی و کمک آموزشی، -، بی تا.

۱۰- قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، چاپ اول، ۱۳۸۸ هـ. ش.

۱۱- قرشی بنابی، علی اکبر، قاموس قرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چاپ ششم، ۱۳۷۱ هـ. ش.

۱۲- مسعودی، عبدالهادی، قرآن در روایات، قم: مؤسسه انتشاراتی دارالحدیث، چاپ سوم، ۱۴۰۱ هـ. ش.

- ۱۳- مصباح یزدی، محمدتقی، قرآن در آینه نهج البلاغه، نگارش: محمدی، احمد، قمک مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، -، ۱۳۸۰هـ ش.
- ۱۴- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ دهم، ۱۳۷۱هـ ش.
- ۱۵- المتقی الهمدی، علاءالدین علی بن حسام، کنز العمال فی سنن اقوال و الافعال، محقق: حیاتی، بکری، السقا، صفوه، بی جا: مؤسسه الرساله، چاپ پنجم، ۱۴۰۱هـ ق.
- ۱۶- طباطبایی، محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، چاپ دوم، ۱۳۹۰هـ ش.
- ۱۷- عاملی، محمد بن حسن الحر، وسائل الشیعه، قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام لاحیاء التراث، -، بیتا.
- ۱۸- کلینی، یعقوب، اصول کافی، مترجم: حسن زاده، صادق، قم: انتشارات قائم آل محمد، چاپ چهارم، ۱۳۸۷هـ ش.
- ۱۹- مجلسی، محمدتقی، بحار الانوار، بی جا: مؤسسه الوفاء، چاپ دوم، ۱۴۰۳هـ ق.

مقالات

- ۱- آذری، سعید، "آثار دنیوی و اخروی انس با قرآن"، ۱۴۰۳هـ ش.
- ۲- پدیدار، مریم، کریمی نیا، محمد مهدی، انصاری مقدم، مهدی، "راه های رسیدن به عزت اجتماعی از دیدگاه قرآن کریم"، مجله پژوهشی و مطالعات علوم اسلامی، شماره ۲۵، ۱۴۰۱هـ ش.

۳- ربیعی، محمد، " مبارزه با تهاجم فرهنگی در جامعه اسلامی از منظر قرآن "،

۱۴۰۰هـ.ش.

سخنرانی ها

۱- بیانات رهبری در دیدار با قاریان، ۱۳۹۱/۰۴/۳۱.

۲- بیان رهبری در دیدار رمضانی دانشجویان، ۱۴۰۳/۰۱/۱۹.

۳- بیانات رهبری در دیدار شرکت کنندگان در مسابقات بین المللی، ۱۳۹۶/۰۲/۰۷.